

Motion till riksdagen

1988/89:Sf413

av Ann-Cathrine Haglund m.fl. (m)

Stuðiestödet m.m.

Moderata samlingspartiet kan med tillfredsställelse notera att regeringen anslöt sig till de förslag om nivå för studiemedel som vi framförde i studiemedelskommittén. Resultatet har inneburit en väsentlig förbättring av de högskolestuderandes villkor, men det finns trots det fortfarande ytterligare en rad åtgärder, som vi föreslagit, som bör genomföras för att ge de studerande större möjlighet att ekonomiskt klara sina studier.

Sverige är för sin utveckling beroende av, att ny kunskap utvecklas och i en tid av internationalisering och ökat samarbete över gränserna mot EG och den övriga världen, att allt fler ges möjlighet genom vidgade kunskaper delta i denna process.

Att hög utbildning gav en bra lön och hög status var förr ett givet faktum och gjorde, tillsammans med ett betydligt lägre skattetryck, det lättare för den enskilde att klara sina studieskulder och ändå få en hög livslön. Nu är detta inte längre så självklart. Ändrade löneförhållanden för många grupper högskoleutbildade och ett skattesystem, som genom sin konstruktion och orimligt höga nivå förändrar förutsättningarna, har gjort att stora grupper högutbildade har svårt att klara sina studieskulder och samtidigt nå upp till en livsinkomst motsvarande vad andra utan högskoleutbildning har.

För oss moderater är det självklart att såväl lönebildning som skattepolitik måste ge förutsättningar för både den enskildes förkovran och samhällets utveckling. Vi vill ändra på de uppenbara brister som finns i det nuvarande skattesystemet av socialdemokratiskt märke samtidigt som vi vill förbättra villkoren för de studerande så att allt fler stimuleras till högre studier och känner sig ha ett ekonomiskt och socialt utbyte av dessa i sin framtida yrkesverksamhet.

Vi föreslår därför en rad åtgärder, som skall leda till förbättringar i studiemedelssystemet och ge de studerande bättre möjligheter att uppfylla sina och samhällets mål med studierna.

Prövning mot egen inkomst

För att få rätt till studiemedel prövas dessa mot den egna inkomsten. Enligt vår uppfattning bör denna prövning upphöra. Vårt förslag understryker att studiemedessystemet är ett generellt system, medför besparingar i administrationen och underlättar hanteringen för den enskilde. Argumentet att en avskaffad prövning skulle leda till att den studerande förvärvsarbetsbetar så mycket jämsides med studierna att dessa skulle bli lidande är enligt vår uppfattning överdrivna. Eftersom rätten till studiemedel är knuten till

deltagande i undervisningen och en viss studietakt bör det i övrigt vara den enskildes egen sak hur man vill disponera sin tid.

Ett totalt avskaffande av inkomstprövningen måste på grund av kostnadsskäl genomföras succesivt. Som ett första steg vill vi göra det möjligt för studerande, som bedriver studier på heltid, att inte behöva vidkännas reduktion av studiemedel på grund av de inkomster, som erhålls genom arbete på fritid eller ferier.

Mot bakgrund av det anförda föreslår moderata samlingspartiet att procentsatserna i studiestödslagen höjs med 10 procentenheter. Det innebär att det s.k. fribeloppet för helt kalenderår ökar från 120 till 140 procent av basbeloppet eller för närvarande från ca 5 600 kronor till drygt 39 000 kronor.

Inkomstbegrepp

Såväl vid prövning av rätt till studiemedel som vid återbetalning anser vi att det för den enskilde mer fördelaktiga begreppet taxerad inkomst bör användas då det bättre än nuvarande inkomstbegrepp, sammanräknad inkomst, speglar den enskildes verkliga betalningsförmåga. Nuvarande inkomstbegrepp tar t.ex. inte hänsyn till underskotts- och förlustavdrag som uppkommit på grund av innehav av villa eller rörelse. Detta drabbar barnfamiljer, som ofta väljer att bo i egen villa, samt många nyetablerade egna företagare.

Bankernas medverkan i medelshantering

Riksgäldskontoret har fr.o.m. den 1 januari 1989 till uppgift att ställa medel till förfogande för CSN:s utbetalning av studielån. Vi är inte övertygade om att denna statliga medelshantering är den mest effektiva modellen. CSN behövs för vissa myndighetsuppgifter, främst för att avgöra vilka som är berättigade till studiemedel. Däremot anser vi att bankerna bör få tillfälle att erbjuda sina tjänster så att en bedömning kan ske om deras medverkan erbjuder fördelar för de studerande och om den är ekonomiskt konkurrenskraftig.

Avskrivning av studiemedel

Samtidigt som vi vet att vårt land behöver allt fler välutbildade medborgare kan man konstatera att den sociala snedrekryteringen är särskilt påtaglig i fråga om mer omfattande studier. Det är därför nödvändigt att människor med förutsättningar för kvalificerade studier uppmuntras att bedriva sådana.

Vi måste motverka de sociala hinder som finns och främja rekryteringen genom att lätta den extra stora skuldbörda som de långtidsstuderande får. Det är motiverat att staten avskriver en del av denna skuld.

Rätt till avskrivning skall, enligt moderata samlingspartiets mening, gälla alla som uppburit studielån för minst sex terminers heltidsstudier eller deltidstudier av motsvarande omfattning. De sex terminerna skall kunna gälla såväl gymnasiala som postgymnasiala studier och behöver inte omfat-

ta en sammanhängande tidsperiod. Avskrivningen bör ske med 6 procent av basbeloppet per termin för gymnasiala studier (d.v.s. 10 procent av lånet) och med 6 procent av basbeloppet per uppnådda 20 poäng för postgymnasiala studier; det senare för att inte mer utdragna studier skall gynnas.

Internationellt måste vi i Sverige ligga långt fram med kunniga forskare, tekniker och administratörer om vår utvecklingskraft och vårt västånd skall bevaras. Det är då inte minst viktigt att därtill lämpade personer är beredda att avlägga doktorsexamen. I dagsläget är det svårt för högskoleinstitutionerna att behålla sina doktorander på grund av de inkomster dessa måste avstå under lång tid för att kunna genomföra sina studier. Vi föreslår därför att studieskulden avskrivs med en summa motsvarande ett basbelopp för den som avlägger en doktorsexamen.

Utlandsstudier

De lättnader som införts när det gäller rätten till studiemedel för högskolestudier utomlands ligger helt i linje med våra tidigare förslag och kommer väl till pass bl.a. vid den snabba internationalisering som satts som mål inom den Europeiska gemenskapen.

På samma sätt bör ökade möjligheter ges för att bedriva gymnasiala studier utomlands. Vi anser att studiebidrag även skall beviljas till de svenska ungdomar som bedriver gymnasiestudier vid utländska skolor.

Att man inte bara mister studiebidraget utan också drabbas av ytterligare negativa konsekvenser, har upprört många föräldrar, som planerar för sina barns gymnasiestudier utomlands. Inom nuvarande system går den familj som skickar ett av flera barn på utlandstudier också miste om flerbarnstillägget och eventuella bidragsförskott. Något, som ofta omöjliggör för mindre välsituerade familjer, att ge ungdomarna den erfarenhet och kunskap som en gymnasieutbildning utomlands skapar.

Inte minst inom de yrkesinriktade utbildningarna, där man nu endast kan få behålla studiebidraget om utbildningen saknas i Sverige, behövs det ett nytänkande och större öppenhet om vi skall få möjlighet att följa med i den snabba tekniska utvecklingen.

Studiebidrag, inackorderingstillägg

Utbildningsministern prioriterar i budgetpropositionen en uppräknig av inackorderingstillägget framför ytterligare höjning av studiebidraget. Vi delar denna uppfattning. Behovet av kostnadstäckning för de elever, som måste ha inackordering är större än för övriga gymnasiestuderande. Vi anser inte att uppräknigen av inackorderingstillägget är tillräcklig men ser det som en etapp i en stegvis ökning av anslaget.

Resekostnadsersättning

I den av CSN aviserade försöksverksamheten när det gäller reseersättning- ar till gymnasieelever framhålls i budgetpropositionen att en av de viktigaste frågorna i den avsedda försöksverksamheten är att undersöka om den nuvarande sexkilometersgränsen kan avskaffas. Vi delar uppfattningen att

CSN bör undersöka möjligheten att inom den föreslagna ekonomiska ramen förändra nuvarande sexkilometersgräns för rätt till dagliga resor. Det är dock nödvändigt att då också ta hänsyn till de förhållanden som råder och den gräns som tillämpas inom grundskolan.

Inte minst viktigt är att observera de stora olikheter som existerar mellan storstäder och glesbygd. En åtgärd, som kan vara lönsam i Stockholm med väl utbyggd kollektivtrafik, kan i mindre glesbygdskommuner få stora ekonomiska konsekvenser.

Vi föreslår att riksdagen ger regeringen till känna vad vi ovan framfört om förändringar i resekostnadsersättningen till gymnasieelever.

Reserabatter för studerande

Reaktionerna på det nya rabattsystemet är i huvudsak positiva konstateras i budgetpropositionen. Vi delar i stort den uppfattningen. Dock finns det stora områden med dåliga järnvägsförbindelser och ingen busstrafik i SJ:s regi där de studerande i huvudsak är utestängda från möjligheten att utnyttja denna förmån. Det är framförallt i Norrland som problemen är störst. CSN måste därför få medel för att i första hand kunna göra avtal med de länstrafikbolag, som trafikerar de områden där de studerande är helt utestängda från reserabatter på grund av att SJ ej driver någon trafik eller begränsat den i så hög grad att den är omöjlig att använda till hemresor för de studerande. På vissa sträckor borde det också övervägas om inte avtal skall träffas med Linjeflyg/SAS där avstånden är mycket stora och alternativen i det närmaste obefintliga.

Vuxenstudiestöd

Korttidsstudiestödet och den uppsökande verksamheten är till största utsträckning inriktad på att tillgodose de fackliga organisationernas behov av att utbilda sina medlemmar i fackliga frågor, men också deras behov av att utbilda sina förtroendevalda. Studieutbudet i den uppsökande verksamheten innehåller sällan kurser av mer allmänt innehåll och kopplingen till längre studier saknas oftast. Den egentliga målgruppen för detta stöd, personer som har kort grundutbildning och besvärliga arbetsförhållanden och därför behov av kompletterande utbildning, nås således ej av stödet.

Vi anser de redovisade förhållandena otillfredsställande och anser att en översyn av gällande regler för korttidsstudiestödet bör ske i syfte att bättre än för närvarande ge den primära målgruppen den utbildning de saknar. Vi ifrågasätter också den specialdestinerade vuxenutbildningsavgiftens lämplighet som instrument för finansiering av vuxenstudiestöd, den uppsökande verksamheten och planering mm. Även detta bör enligt vår mening bli föremål för en bredare översyn. Vi föreslår att riksdagen ger regeringen till känna vad som ovan framförts.

Budgeteffekter

Vi beräknar att de budgetmässiga konsekvenserna av våra förslag sammanlagt uppgår till 220 miljoner kronor.

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen beslutar om en höjning av fribeloppet i enlighet med vad som i motionen anförts,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inkomstbegreppet i studiemedelshanteringen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bankernas medverkan i medelshanteringen,
4. att riksdagen beslutar om avskrivning av studiemedel i enlighet med vad som i motionen anförts,
5. att riksdagen beslutar om studiebidrag vid gymnasiala studier utomlands i enlighet med vad som i motionen anförts,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prioritering av inackorderingstillägg,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om resekostnadsersättning till gymnasieelever,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reserabatter för studerande,
9. att riksdagen beslutar om en översyn av vuxenstudiestödet i enlighet med vad som i motionen anförts,
10. att riksdagen till *Studiemedel m.m.* för budgetåret 1989/90 anvisar ett förslagsanslag på 2 327 000 000 kronor, ett i förhållande till regeringens förslag med 220 miljoner kronor förhöjt belopp.

Stockholm den 25 januari 1989

Ann-Cathrine Haglund (m)

Göran Allmér (m)

Hans Dau (m)

Birger Hagård (m)

Birgitta Rydle (m)

Ulf Melin (m)

Rune Rydén (m)

Elisabeth Fleetwood (m)